

201406271435021208

महाराष्ट्र राज्य महाकवी कालिदास
संस्कृत साधना पुरस्कार -निकष -
निवड व कार्यपद्धती.

महाराष्ट्र शासन
उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग
शासन निर्णय क्रमांक :ससापु-०५१२/प्र.क्र.७८/समन्वय
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.
दिनांक :- २७ जुलै, २०१२.

प्रस्तावना :-

महाराष्ट्र शासनामार्फत दरवर्षी नारळी पौर्णिमेला संस्कृत दिनी महाकवि कालिदास संस्कृत साधना पुरस्काराने संस्कृत पंडितांना सन्मानित केले जाते. संपूर्ण महाराष्ट्रातून ७ आणि महाराष्ट्राबाहेरील १ असे एकूण ८ पुरस्कार प्रत्येक वर्षी दिले जातात. या पुरस्कारासाठी अहंता प्राप्त उमेदवाराकडून अर्ज मागविण्यात येतात. या अर्जाची छाननी झाल्यानंतर निवडसमितीमार्फत या पुरस्कारासाठी निवड केली जाते. या संपूर्ण प्रक्रियेत पारदर्शकता आणण्यासाठी जाहिरात देऊन अर्ज मागविणे, पुरस्कार निवडीबाबतचे निकष, छाननीसमिती गठीत करणे, निवडसमिती गठित करणे, निवड प्रक्रियेचा कार्यक्रम जाहिर करणे, पारितोषिकाचे स्वरूप निश्चित करणे इत्यादि बाबी विचारांत घेऊन एक सर्व समावेशक एकत्रित शारान निर्णय निर्गमित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. सबब, शासन सदर पुरस्काराच्या अनुषंगाने यापूर्वी निर्गमित झालेले सर्व आदेश आला अधिक्रमित करून, पुरस्काराची कार्यपद्धती व रुपरेषा व तदनुषंगिक सर्व बाबी निश्चित करून याबाबत पुढीलप्रमाणे निर्णय घेण्यात येत आहे -

शासन निर्णय :-

महाकवि कालिदास संस्कृत साधना पुरस्काराकरीता संस्कृत पंडितांची निवड करण्याकरीता ठरविण्यात आलेले निकष, पुरस्काराची कार्यपद्धती प्राप्त प्रस्तावांची छाननी करण्यासाठी छाननी समिती, पुरस्काराची निवड करण्यासाठी निवडसमिती, जाहिरात प्रक्रिया व संस्कृत पुरस्कार निवडीच्या प्रक्रियेचे टप्पे या शासन निर्णयात अंतर्भूत करण्यात आले असून ते खालीलप्रमाणे आहेत.

अ) महाकवी कालिदास संस्कृत साधना पुरस्कारासाठी खालीलप्रमाणे अटी व शर्ती
असतील -

(एक) सर्वसामान्य अटी व शर्ती -

१) विहित नमुन्यातील संपूर्ण माहिती इच्छुकाने स्वतः भरलेली असावी.

- २) स्वतःविषयी माहिती भरलेल्या अर्जावर माहिती प्रमाणित असल्याबद्दल, संबंधित संस्कृत पंडिताची /विद्वानाची स्वाक्षरी असावी.
- ३) व्यक्ती संस्कृत साहित्यातील विविध उप विषयावर सतत कार्य करणारी असावी. पुरस्कार योग्य व्यक्ती - प्राचीन संस्कृत पंडित, वेदमूर्ती, संस्कृत शिक्षक, संस्कृत प्राध्यापक व तत्सम अभ्यासक, संस्कृत कार्यकर्ता किंवा अन्य राज्यातील पंडित असावा.
- ४) पारितोषिकासाठी निवड करताना महिला /मागासवर्गीय /अल्पसंख्याक विद्वानांना शक्यतो अप्रक्रम द्यावा.
- ५) अर्जदाराने अर्जावर अलिकडचे छायाचित्र लावलेले असावे.
- ६) अर्जदारावर कोणत्याही प्रकारचा गुन्हा दाखल नसावा.

(ब) वर्गीकरणानुसार निवड करण्याबाबतचे निकष -

निकष क्र.	वर्गीकरणानुसार निकष	निकषाप्रमाणे सत्कारमूर्तीची संख्या
१	संस्कृत विद्येचे प्राचीन पद्धतीने न्याय, व्याकरण, वेदांत, मीमांसा, साहित्य इत्यादि शास्त्रांपैकी एका शास्त्राचे अध्ययन केलेले संस्कृत पंडित, तसेच अध्यापन, लेखन, संशोधन इत्यादि कर्तृत्वाचाही विचार केला जावा.	प्राचीन संस्कृत पंडित (१)
२	ऋग्वेद, यजुर्वेद, सामवेद व अथर्ववेद या चार वेदांपैकी किमान एका वेदाचा (अष्ट विकृतीसह) कंठस्थ अभ्यास केलेले वेदमूर्ती, संस्कृतचे ज्ञान, लेखन, संशोधन; पौराहित्य इ. अनुषंगिक गुणांचाही विचार केला जावा.	वेदमूर्ती (१)
३	माध्यमिक शाळा, संस्कृत पाठशाळा व कनिष्ठ महाविद्यालये यातील संस्कृत शिक्षक, काव्यतीर्थ सारख्या प्राचीन संस्कृत पदवीधारकांना प्राधान्य असावे. अनुषंगिक इतर गुणांचाही विचार केला जावा.	संस्कृत शिक्षक व इतर (२)
४	महाविद्यालयीन व विद्यापीठीय स्तरावरील प्राध्यापक, संशोधक (एम.ए. पीएच्.डी. इत्यादि) तसेच प्राचीन संस्कृत अध्ययन केलेल्यांना प्राधान्य देण्यात यावे. लेखन, संशोधन इत्यादी अवांतर गुणांचा विचार केला जावा.	संस्कृत प्राध्यापक व तत्सम अभ्यासक (२)
५	संस्कृत पत्रकारिता, संस्कृत विषय, कला (संगीत, नृत्य, नाट्य इत्यादि) लेखन, संस्कृत प्रचार-नासार, संस्कृत विषयक प्रकाशन, संस्कृत विषयक संस्थांची स्थापना करणे इत्यादी उल्लेखनीय कार्यांचा विचार केला जावा.	संस्कृत कार्यकर्ता (१)
६	अन्य राज्यातील सत्कारमूर्तीची निवड करताना संस्कृत विषयक उल्लेखनीय कर्तृत्व असलेल्यांसाठी अप्रक्रमाने निकष क्र.१ व ४ या दोन निकषांचा विचार होणे आवश्यक. (पूर्वी ज्या राज्यातील सत्कारमूर्तींना पुरस्कार दिला आहे ती राज्ये वगळता अन्य राज्यातील पंडितांचा विचार करावा.)	अन्य राज्यातील (१)

क) महाकवी कालिदास संस्कृत साधना पुरस्कारांचे स्वरूप

महाकवि कालिदास संस्कृत साधना पुरस्कार प्राप्त पंडितांना प्रत्येकी रु.२५,०००/- (रु.पंचवीस हजार फक्त) आणि शाल, श्रीफळ व प्रमाणपत्र देण्यात येईल. त्याकरीता संपूर्ण महाराष्ट्रातून ७ आणि महाराष्ट्राबाहेरील १ असे एकूण ८ पुरस्कारासाठी पंडितांची निवड करण्यात येईल. तसेच महाराष्ट्रातील विद्यापीठातील संपूर्ण संस्कृत विषयामध्ये पदवी व पदव्युत्तर पदवी मध्ये प्रथम क्रमांक प्राप्त पदवीधर विद्यार्थ्यांना प्रत्येकी रु.१०००/- पारितोषिक व प्रमाणपत्र देण्यात येईल.

ड) महाकवी कालिदास संस्कृत साधना पुरस्कारासाठी निश्चित केलेली कार्यपद्धती

(एक) सदर पुरस्काराची व्यापक प्रसिद्धी राज्यातील वर्तमानपत्रात आणि इतर प्रसिद्धी माध्यमांतून जाहिरातीद्वारे देणे तसेच अर्जाचा नमुना वेबसाईटवर उपलब्ध करून देणे हे काम कुलगुरु "कवी कुलगुरु - कालिदास - संस्कृत - विश्वविद्यालय, रामटेक (महाराष्ट्र)" यांचे माफत करण्यात येईल.

(दोन) सदर पुरस्कार इच्छुक अर्जदारांनी आपले प्रस्ताव पाठविताना त्यांनी केलेल्या कार्याचे पुरावे, प्रशस्तीपत्रके, वर्तमानपत्रातील कात्रणे इत्यादि पुरावे जोडून ३१ प्रतीत "कवी कुलगुरु - कालिदास - संस्कृत - विश्वविद्यालय, रामटेक (महाराष्ट्र)" यांचेकडे सादर करावेत. या संबंधीच्या अर्जामध्ये खालीलप्रमाणे माहिती असावी -

- १) अर्जदाराचे पूर्ण नांव -
- २) जन्मतारीख, वय व लिंग -
- ३) संपूर्ण पत्ता व दूरध्वनी क्रमांक -
- ४) शैक्षणिक पात्रता -
- ५) धर्म व आरक्षणासाठी वर्गवारी (एस.सी./एस.टी/एन.टी/ओ.बी.सी.) -
- ६) संस्कृत कार्याचा तपशिल -
  - अ) संस्कृत शिक्षक म्हणून पठणाचा अनुभव आणि स्तर (सविस्तर तपशिल)
  - ब) प्राचीन संस्कृत पंडित म्हणून अभ्यासलेली शास्त्रे/ग्रंथ यांचा तपशिल
  - क) वेदमूर्ती संवर्गासाठी वेदाध्ययनाचा तपशिल
  - ड) संस्कृत प्रचाराबाबतच्या कार्याचा तपशिल
  - इ) ग्रंथ लेखन, इतर लेखन कार्याचा तपशिल
  - ७) यापूर्वी मिळालेले पुरस्कार -
  - ८) संस्कृतमध्ये लिहिलेल्या ग्रंथांची नावे -
  - ९) संस्कृत विषयी अन्य भाषेत लिहिलेल्या ग्रंथाची नावे -
  - १०) संस्कृत विषयी संपादित केलेल्या ग्रंथाचे नांव -
  - ११) वाचनात असणा-या संस्कृत नियतकालिकांची नावे -
  - १२) लिहिलेल्या शोध निबंधांची शिर्षके -
  - १३) लिहिलेल्या लेखांची शिर्षके -

इ) प्राप्त झालेल्या अर्जातील माहितीची सत्यता तपासून गुणांकन करण्यासाठी खालीलप्रमाणे छाननी समिती गठित करण्यात येत आहे -

- १) कुलगुरु, कवी कुलगुरु कालिदास संस्कृत विश्वविद्यालय, रामटेक (महाराष्ट्र) - अध्यक्ष
- २) शासनाचे प्रतिनिधी (सह सचिव / उप सचिव / अवर सचिव) - सदस्य
- ३) संचालक, उच्च शिक्षण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे - सदस्य
- ४) कवी कुलगुरु कालिदास संस्कृत विश्वविद्यालयातील स्थानिक प्राध्यापक - सदस्य
- ५) विभाग प्रमुख, संस्कृत विभाग, कवी कुलगुरु कालिदास संस्कृत विश्वविद्यालय, रामटेक (महाराष्ट्र) - सदस्य-सचिव

"कवी कुलगुरु - कालिदास - संस्कृत - विश्वविद्यालय; रामटेक (महाराष्ट्र)" यांचेकडे प्राप्त झालेल्या अर्जांची सत्यता तपासून, गुणांकन करून गुणवत्ता यादी तयार करण्याचे काम वरिल छाननी समिती करेल तसेच सदर प्रस्ताव निवडसमितीसमोर ठेवण्यासाठी शासनास सादर करेल.

ई) महाकवी कालिदास संस्कृत साधना पुरस्कारासाठी संस्कृत पंडितांची निवड करण्यासाठी खालीलप्रमाणे निवडसमिती गठित करण्यात येत आहे -

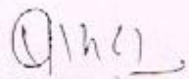
- (एक) मा.मंत्री (उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग) - अध्यक्ष
- (दोन) मा.राज्यमंत्री (उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग) - उपाध्यक्ष
- (तीन) मा.प्रधान सचिव (उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग) - सदस्य
- (चार) सह सचिव / उप सचिव (उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग) - सदस्य
- (पाच) कुलगुरु, कवी कुलगुरु कालिदास संस्कृत विश्वविद्यालय, रामटेक (महाराष्ट्र) - सदस्य
- (सहा) संचालक, उच्च शिक्षण, महाराष्ट्र राज्य पुणे - सदस्य
- (सात) विभाग प्रमुख, संस्कृत विभाग, कवी कुलगुरु कालिदास संस्कृत विश्वविद्यालय, रामटेक (महाराष्ट्र) - सदस्य-सचिव

क्ष) महाकवी कालिदास संस्कृत साधना पुरस्कार निवडप्रक्रियेचा कार्यक्रम
खालीलप्रमाणे राहिल -

- १) पुरस्कार इच्छुक पंडिताकडून अर्ज
मागविण्यासाठी जाहिरात देणे - दि.१ एप्रिलपर्यंत
- २) अर्ज सादर करण्याची मुदत - दि.२ एप्रिल ते दि.३० एप्रिलपर्यंत
- ३) छाननी समितीमार्फत या प्रस्तावांची छाननी - दि.१५ मेपर्यंत
- ४) छाननी झालेल्या प्रस्तावांची शासनाकडे-
शिफारस करणे - दि.२५ मेपर्यंत
- ५) निवडसमितीची सभा आयोजित करणे - दि.१ जून ते दि.३० जूनपर्यंत
- ६) मा.मंत्री महोदय यांचेकडून पुरस्काराची घोषणा - दि.१ जुलै ते दि.१५ जुलैपर्यंत
- ७) मा.मंत्री महोदय यांच्या अध्यक्षतेखाली
पुरस्कार वितरण सोहळा - नारळीपौर्णिमा (संस्कृत दिवस)
ऑगस्टमध्ये

महाकवी कालिदास संस्कृत साधना पुरस्काराकरीता होणारा खर्च लेखाशिर्ष - मागणी क्रमांक डब्ल्यु-४ - २२०५ - कला व संस्कृती, ८०० इतर खर्च, (०१) समित्या व समारंभ, (०१), (०१), समित्या व समारंभ, १६ - प्रकाशने, ५० इतर खर्च (२२०५०४५८) या लेखाशिर्षाखालील मंजूर तरतुदीतून भागविण्यात येईल.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

(चा.म.राऊत)

राज्य सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

- मा.मंत्री (उच्च व तंत्र शिक्षण), मंत्रालय, मुंबई.
- मा.राज्यमंत्री (उच्च व तंत्र शिक्षण), मंत्रालय, मुंबई.
- मा.प्रधान सचिव (उ.व तं.शि.विभाग), मंत्रालय, मुंबई.

मा.राज्यपाल यांचे प्रधान सचिव, राजभवन, मुंबई.

मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.

मा.उपमुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.

मा.मुख्य सचिव यांचे उप सचिव, मंत्रालय, मुंबई.

कुलगुरु, कवि कुलगुरु कालिदास संस्कृत विश्व विद्यालय, रामटेक (महाराष्ट्र).

सह सचिव, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

संचालक, उच्च शिक्षण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे -१.

विभाग प्रमुख (संस्कृत विभाग), कवि कुलगुरु कालिदास संस्कृत विश्व विद्यालय, रामटेक (महाराष्ट्र).

महालेखापाल (लेखापरिक्षा /लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र राज्य, मुंबई /नागपूर

महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क मंत्रालय, मुंबई त्यांना विनंती आहे की, सदर शासन

निर्णयाला व्यापक प्रसिद्धी देण्याची व्यवस्था व्हावी.

निवडनस्ती (समन्वय).